

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ № 1

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ

Галузь знань 08 Право
Спеціальність 081 Право
Освітній рівень перший бакалаврський
Освітньо-професійна програма Право (поліцейські)
Шифр за ОПП ОК 3

Мова навчання українська

Розробник:

АКСЬОНОВА Віра, професор кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1,
доктор філософських наук, професор

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Протокол № 14 від «26» серпня 2024 року

Завідувач кафедри

Анжела ГЕЛЬБАК

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
Право (поліцейські)
«14» серпня 2024 року

Гарант ОПП

Ольга КОВАЛОВА

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська
Рік підготовки:	1-й
Семестр:	2-й
Кількість кредитів ЄКТС / годин:	3 / 90
Модулів:	1
Змістових модулів:	1
Лекції:	14 годин
Семінарські:	16 годин
Практичні:	–
Самостійна робота:	60 годин
Індивідуальні завдання (курсова робота):	не передбачено
Підсумковий семестровий контроль:	залік
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	1:2

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: підготовка висококваліфікованих фахівців та фахівчинь у галузі права для реалізації завдань Національної поліції України в сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності тощо; формування у здобувачів вищої освіти науково-обґрунтованих уявлень про суспільство, його соціальну структуру, сутність і зміст складних соціологічних явищ та процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві.

Загальноосвітня мета: надання здобувачам та здобувачкам вищої освіти комплексних знань і практичних навичок в галузі соціології; окреслення потенціалу, ресурсів та специфіки використання сучасних знань у різних сферах суспільства.

Виховна мета: сформувати у здобувачів і здобувачок вищої освіти уявлення про комплекс організаційних, методичних, просвітницьких, практичних заходів, спрямованих на розуміння організації та функціонування суспільства.

Розвивальна мета: сприяння розвитку у майбутніх юристів здатності розуміти новітні наукові та методичні досягнення у сфері соціології.

Завдання: засвоєння основ загальної соціології, історії світової та вітчизняної соціологічної думки; засвоєння основних концептуальних підходів до вивчення суспільства як цілісної системи; розкриття принципів взаємовідносин людини з суспільством і державою; усвідомлення та наукове оцінювання значущості конкретних соціальних дій як окремої особистості, так і соціальної спільноти; розширення діапазону суджень і, як наслідок, можливостей соціальних дій при виборі найефективнішого варіанту; формування толерантного відношення до існуючого різноманіття ідей і поглядів; фокусування політики гендерної рівності; формування уявлень майбутніх фахівців і фахівчинь про себе як про суб'єкт соціального життя, громадянської позиції; удосконалення професійної майстерності.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна є вихідною. Компетентності, сформовані під час її вивчення, в подальшому будуть використовуватися під час опанування таких навчальних дисциплін: «Філософія права», «Конституційне право», «Юридична психологія», «Цивільне право», «Кримінальне право», «Міжнародне право».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

	ПРН 3	ПРН 6	ПРН 13	ПРН 19
знати основні поняття, що формують сучасну термінологію науки соціології	+			
знати історію соціології	+			
знати коло проблем, досліджуваних в рамках предмета соціології як науки	+			
знати предмет, структуру, функції, принципи, методи, основні категорії та закони соціології як науки	+			
знати сучасний стан та перспективи розвитку соціологічних галузей	+	+		+
знати сучасні уявлення про суспільство, його соціальну структуру	+	+	+	+
знати характеристику основних соціальних інститутів та	+	+	+	+

соціальних організацій				
знати сутність, зміст і предмет соціології політики	+	+	+	
знати джерела виникнення соціальних конфліктів та способи їх запобігання і вирішення	+	+	+	
знати особливості проведення соціологічних досліджень	+			+
вміти оцінювати і прогнозувати соціальні події та явища	+		+	+
вміти аналізувати і порівнювати вітчизняні та зарубіжні соціологічні теорії	+	+	+	
вміти розвивати кругозір у галузі міжнародного життя та соціальних процесів	+	+	+	
вміти орієнтуватися у масштабних деструктивних процесах, властивих сучасному суспільству	+	+	+	
вміти володіти необхідними прийомами проведення соціологічних досліджень	+	+	+	+
вміти захищати інтереси особи, суспільства, держави, виконувати конституційні обов'язки, дотримуватися норм законодавства та вимагати цього від інших осіб	+	+	+	+

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		л	с	п	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Проблемний простір теоретичної та практичної соціології					
Тема 1. Предмет, об'єкт, методи та функції соціології	10	2	2	–	6
Тема 2. Соціологія особистості	12	2	2	–	8
Тема 3. Соціологія девіантної поведінки	10	2	2	–	6
Тема 4. Суспільство як цілісна система	10	2	2	–	6
Тема 5. Соціальна структура суспільства	12	2	2	–	8
Тема 6. Соціальні організації та соціальні інститути	10	–	2	–	8
Тема 7. Соціологія політики	6	–	–	–	6
Тема 8. Конфлікт як форма суспільних відносин	10	2	2	–	6
Тема 9. Соціологічні дослідження	10	2	2	–	6
Усього годин	90	14	16	–	60

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. ПРОБЛЕМНИЙ ПРОСТІР ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ СОЦІОЛОГІЇ.

Тема 1. Предмет, об'єкт, методи та функції соціології. Поняття соціології, її предмет та об'єкт. Структура соціологічної науки. Методологічні основи соціології. Структура соціологічного знання. Теоретична та прикладна соціологія. Теоретична і практична цінність соціології. Історія розвитку соціології у країнах Західної Європи та США. Історія становлення та розвитку соціологічної думки в Україні. Функції соціології, її завдання у вирішенні проблем реформування суспільства. Галузеві соціології, предмет їх вивчення. Закони та категорії соціології. Співвідношення понять «соціальне» і «суспільне». Поняття «соціальні зв'язки», «соціальні спільності», «соціальні явища», «соціальні процеси», «соціальні відносини». Місце соціології в системі суспільних і гуманітарних наук. Співвідношення соціології з філософією, кримінологією, економікою, наукою управління. Система соціології як навчальної дисципліни.

Тема 2. Соціологія особистості. Сутність понять «людина», «індивід», «особистість». Людина та суспільство. Соціальна природа людини. Соціальна структура особистості. Структурні елементи особистості: фізіолого-біологічний, психологічний та соціологічний. Типи особистості. Соціальна складова особистості (цінності, ціннісні орієнтації, потреби, інтереси, норми поведінки та спілкування, установки, мотиви діяльності). Рівні інтеграції індивіда в суспільство: соціально-економічний, функціональний, нормативний і міжособовий. Соціалізація: сутність, поняття, механізми. Фази соціалізації: соціальна адаптація та інтеріоризація. Первинна та вторинна соціалізація. Конкретно-історичний характер соціалізації. Виховання як складова соціалізації. Теорії соціалізації. Соціальна активність як особлива якісна характеристика особистості. Особа та група. Самосвідомість, соціальний статус, система соціальних ролей. Людина в системі суспільних відносин і проблеми їх раціональної організації. Потреби, їх роль у життєдіяльності людини. Види потреб. Інтереси, їх види. Мотивація як чинник саморегуляції поведінки, види мотивації. Функціональна спрямованість мотивів. Роль стимулів у формуванні мотивації. Основні теорії особистості. Теорія статусу та рольової поведінки. Толкотт Парсонс про систему координат діяльності.

Тема 3. Соціологія девіантної поведінки. Сутність соціальної девіації. Девіантна поведінка та її види. Девіант. Соціологічні теорії девіантної поведінки. Соціальна норма і відхилення від неї. Соціальні норми поведінки у різних соціальних категоріях і групах. Типологія відхилень. Ознаки соціальних відхилень. Соціальний контроль. Види девіантної поведінки підлітків: адитивна, психопатична, деліквентна. Соціологічні теорії злочинності як девіантної поведінки. Функції і зміст соціального

контролю. Злочинність як соціальне явище. Соціальні характеристики злочинної поведінки. Теорії походження та причини злочинності. Конструктура (субкультура) злочинного світу та її види. Чинники розповсюдження кримінальної субкультури в українському суспільстві. Причини та чинники розповсюдження девіації. Приклади позитивної девіації. Профілактика девіантної поведінки.

Тема 4. Суспільство як цілісна система. Соціологічні уявлення про суспільство. Закони розвитку суспільства. Суспільство як система. Визначення суспільства. Основні ознаки суспільства. Основні концепції виникнення суспільства. Співвідношення понять «суспільство», «держава», «громадянське суспільство». Основні методологічні підходи до розгляду суспільства. Індустріальне та постіндустріальне суспільство. Сучасний світ: постіндустріальне (інформаційне) суспільство. Глобальні проблеми сучасного суспільного розвитку.

Тема 5. Соціальна структура суспільства. Структурні елементи суспільної системи. Соціальні підсистеми, їх елементи та взаємодія. Соціальна структура як предмет соціологічної теорії. Типи соціальної структури. Статусно-рольова структура суспільства і груп. Види приватних соціальних структур (етнодемографічна, соціально-територіальна, організаційно-управлінська, професійно-посадова, соціально-трудова, сімейно-побутова, політична). Соціальна стратифікація та мобільність, її типи (соціальна, політична, економічна, професійна). Механізми стратифікації. Сучасні тенденції соціальної стратифікації та соціальної нерівності. Поняття соціальної спільності, соціальної організації, соціального інституту, їх типи, функції. Соціальні групи та їх типи. Етнічні спільності як найдавніші форми соціальних груп. Основні функції сучасної сім'ї. Типові норми традиційної та сучасної сім'ї. Касти, класи, соціальні стани й верстви. Соціальна нерівність. Соціальні еліти. Натоп, маси, публіка. Проблеми соціального партнерства. Соціальні зв'язки, відносини, процеси. Класифікація процесів. Сучасні соціологічні концепції, теорія конфліктів, структурний функціоналізм.

Тема 6. Соціальні організації та соціальні інститути. Сутність соціального інституту. Основні соціальні інститути у сучасному суспільстві. Процес деінституалізації. Функції та дисфункції соціального інституту. Види соціальних інститутів. Основні структурні елементи соціального інституту. Поняття та основні риси соціальної організації. Основні параметри соціологічного змісту поняття «організація». Основні підходи до аналізу організації. Критерії класифікації організацій. Бюрократія як модель організації. Адхократія. Основні риси професійної бюрократії. Базові характеристики бюрократичної організації за Максом Вебером. Демократична організація та її основні характеристики. Співвідношення понять «соціальний інститут» та «соціальна організація».

Тема 7. Соціологія політики. Соціально-політична сфера суспільства, система політичних відносин. Поняття і категорії соціології політики. Предмет соціології політики. Основні складові соціології політики. Політика.

Політичні інститути. Політична культура. Мотиви соціально-політичної поведінки. Держава. Влада. Демократія, демократичні інститути. Соціальні конфлікти. Теорія соціальних катастроф. Соціально-політична криза. Політична структура суспільства. Феномен бюрократії. Поняття громадської думки, її відмінність від оціночного судження, настрою. Об'єкт, суб'єкт, функції громадської думки. Громадська думка як фактор удосконалення керування суспільством. Формування й функціонування громадської думки. Специфіка соціологічного аналізу громадської думки. Методи вивчення громадської думки. Соціологічні дослідження громадської думки різних соціальних груп. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні.

Тема 8. Конфлікт як форма суспільних відносин. Основні теорії соціальної взаємодії. Соціальні відносини та соціальні конфлікти. Сутність та особливості соціальних змін у суспільстві. Позитивні та негативні аспекти глобалізаційних процесів. Особливості аналізу конфліктів у соціології. Поняття «соціальний конфлікт» та «юридичний конфлікт». Співвідношення понять «конфлікт», «конфліктна ситуація» та «інцидент». Внутрішня структура і складові юридичного конфлікту. Критерії класифікації конфліктів та їх основні види. Позитивні та негативні функції конфліктів. Типологія конфліктів. Кримінальний конфлікт: елементи, фактори виникнення, стадії. Основні об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення конфлікту. Латентна та відкрита стадія конфлікту. Фази конфлікту. Шляхи завершення і засоби вирішення конфліктів. Вплив права на причини, розвиток, результати, наслідки конфлікту. Стилі поведінки в конфлікті за Кеннетом Томасом та Ральфом Кілменном. Особливості розв'язання, попередження та профілактики конфліктів. Особливості застосування альтернативних методів розв'язання конфліктів.

Тема 9. Соціологічні дослідження. Поняття соціологічного дослідження та його різновиди. Основні етапи та процедури соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження. Методологічний розділ програми. Формування проблеми, визначення мети дослідження. Визначення предмета та об'єкта дослідження. Формування гіпотез у соціологічному дослідженні. Види гіпотез, їх роль. Загальна характеристика й класифікація методів збирання первинної соціологічної інформації. Аналіз документів як джерела інформації, його місце серед інших методів збирання інформації. Поняття документів у соціології. Види документів, їх класифікація. Основні правила вибору документних джерел. Співвідношення якісного й кількісного аналізу документів. Методи аналізу документів. Якісний аналіз: особливості й порядок проведення. Кількісний аналіз: одиниці аналізу й одиниці розрахунку. Спостереження в соціології, його загальна характеристика і місце серед інших методів збирання первинної соціологічної інформації. Види спостереження, їх переваги й недоліки. Особливості використання різних видів спостереження. Визначення предмета, об'єкта, ситуації, ознак та одиниць спостереження. Соціальний експеримент, його призначення. Різновиди соціального експерименту. Соціологічний експеримент, його спрямування та етапи проведення. Місце дослідника в соціологічному

експерименті. Опитування як метод збирання соціологічної інформації, його місце серед інших методів. Різновиди опитування, їх переваги, недоліки, цільове призначення. Основні правила побудови опитувальника. Види й функції питань. Особливості анкетування. Анкета, її структура. Вимоги до анкети. Специфіка інтерв'ю, його організація. Вимоги до інтерв'ю. Реєстрація результатів інтерв'ю. Способи підвищення надійності опитувальних даних. Оцінка надійності результатів опитування. Експертна оцінка як різновид опитування. Основні напрями використання експертної оцінки. Вимоги до експертів. Способи підбору експертів. Види експертних оцінок, етапи їх здійснення. Засоби підвищення якості експертної оцінки. Використання в соціології психологічних методів. Суть і призначення тесту. Вимоги до тесту. Класифікація тестів. Мета та методи обробки первинної соціологічної інформації. Необхідність кількісного виміру. Інструмент виміру. Шкали, їх види, призначення. Індикатори, індекси, їх призначення. Способи соціологічного аналізу.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;
- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання;
- активні методи навчання.

5.2. Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання роботи здобувачів/здобувачок вищої освіти здійснюється відповідно до загальноуніверситетської системи оцінювання знань.

Система передбачає:

	Поточний контроль		Підсумковий контроль
	Семінарські заняття	Самостійна робота	Залік
	40	20	40
Всього за навчальну дисципліну	100		

Для переведення оцінок у бали необхідно користуватися формулою:

$$K = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{}} * 8 =$$

кількість аудиторних занять за семестр за
аудиторну роботу

При оцінюванні заліку застосовуються такі критерії:

– 36-40 балів – «5» відмінно – здобувач/здобувачка вищої освіти дають ґрунтовну відповідь на питання залікового білета, демонструють системну послідовність та аналітичну здібність, викладають матеріал вичерпно, грамотно, логічно, у повному обсязі знають рекомендовану літературу, володіють матеріалом джерел, вільно володіють спеціальною термінологією, аргументовано висловлюють власну точку зору;

– 28-35 балів – «4» добре – здобувач/здобувачка вищої освіти комплексно розв'язують питання залікового білета, демонструють системну послідовність, викладають матеріал грамотно, логічно, знають рекомендовану літературу, володіють матеріалом джерел, висловлюють власну точку зору, допускають 2-3 помилки у викладі матеріалу, використанні спеціальної термінології, які не впливають на зміст;

– 20-27 балів – «3» задовільно – здобувач/здобувачка вищої освіти частково, не завжди грамотно, логічно викладають зміст питань, відповідь неповна, наявні неточності у використанні спеціальної термінології, помилки у викладі матеріалу, які впливають на зміст;

– 0-19 балів – «0» незадовільно – зміст питань не розкрито, здобувач/здобувачка вищої освіти не відповідають на поставлені запитання, у відповіді наявні грубі помилки у використанні спеціальної термінології, суттєві помилки у викладі матеріалу, які впливають на зміст.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь:

– оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіють навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлюють свої думки, проявляють творчий підхід до виконання індивідуальних і колективних завдань;

– оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіють певним обсягом навчального матеріалу, здатні його аналізувати, але не мають достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

– оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіють навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіють частиною навчального матеріалу;

– оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не володіють навчальним матеріалом, відмовляються відповідати на запитання.

2. Тест: правильне вирішення питання тесту оцінюється в 1 бал.

3. Наукове повідомлення (тези, есе) – оцінюється в 5 балів:

– 1 бал – належне оформлення наукового повідомлення;

- 1 бал – теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;
  - 1 бал – глибока проробка теми (наявність ґрунтовних висновків);
  - 2 бали – грамотна й аргументована презентація.
- Кожну оцінку викладач/викладачка повинні аргументовано мотивувати.

Самостійна робота:

19-20 балів – «5» відмінно;

15-18 балів – «4» добре;

10-14 балів – «3» задовільно;

0-9 балів – «0» незадовільно.

– 19-20 балів – «5» відмінно – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю виконали завдання, надали вірне тлумачення отриманим результатам, знають рекомендовану літературу, володіють матеріалом джерел, виявляють аналітичну здібність та творчий підхід;

– 15-18 балів – «4» добре – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю виконали завдання, але допустили незначні помилки, що суттєво не впливають на загальний висновок, знають рекомендовану літературу, володіють матеріалом джерел, виявляють аналітичну здібність;

– 10-14 балів – «3» задовільно – здобувач/здобувачка вищої освіти надали ідею розв'язання завдання, але у розрахунках і висновках існують значні помилки, які приводять до викривлення рішення, знають лише матеріал підручника;

– 0-9 балів – «0» незадовільно – здобувач/здобувачка вищої освіти не можуть виконати завдання або роблять принципові помилки, які викривлюють усе рішення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок
82-89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками
75-81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок
67-74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків
60-66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє

			мінімальним критеріям
35-59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу/здобувачці вищої освіти надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач/здобувачка вищої освіти повинні повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля)

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

1. Комих Н. Соціологічні дослідження у сфері правоохоронної діяльності : навчальний посібник. Дніпро : ДДУВС, 2022. 111 с.
2. Кузьменко Т. Соціологія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 320 с.
3. Опанасюк Т. Соціологія у визначеннях, таблицях, схемах, завданнях : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2023. 266 с.
4. Соціологія : навчальний посібник / О. Бобіна та ін. ; за ред. І. Шаповалової. Миколаїв : НУК, 2020. 281 с.
5. Соціологія : підручник / В. Волович, М. Горлач, І. Жиленкова, В. Кремінь. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 808 с.
6. Титаренко О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Дакор», 2020. 210 с.

Додаткові

1. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. Київ : Наш формат, 2020. 448 с.
2. Горбенко Д. Сучасний стан і проблеми гендерної рівності в діяльності Національної поліції України. *Розуміння маскулінності та гендерної рівності в секторі безпеки України та представлення результатів дослідження* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, Національна академія внутрішніх справ, 25 березня 2021 року. С. 71–75.
3. Гуманітарне знання як чинник формування світоглядних орієнтирів майбутніх правників : колективна монографія / Т. Кононенко, Т. Сабельникова, В. Сусликов, Д. Титаренко, О. Титаренко, О. Новікова, К. Пономаренко, Г. Мухіна, О. Когут, Л. Суюсанов. Київ : ВД Дакор, 2020. 202 с.
4. Давидова О. Гендерно виважений підхід до маскулінності особистості поліцейського. *Розуміння маскулінності та гендерної рівності в секторі безпеки України та представлення результатів дослідження* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, Національна академія внутрішніх справ, 25 березня 2021 року. С. 77–81.

5. Декларація принципів толерантності.
<https://don.kyivcity.gov.ua/files/2014/2/10/Deklaracija-tolerantnosti.pdf>
6. Ділова репутація та імідж працівників Національної поліції України : науково-практичні рекомендації / Т. Кононенко, В. Сусликов, Т. Сабельникова, Ю. Короткова, Г. Мухіна / за заг. ред. С. Вітвіцького. Київ : ДП «ІНФОТЕХ», 2022. 160 с.
7. Доній О. Українська мрія. 25 сходинок до суспільного щастя. Київ : Самміт-Книга, 2023. 382 с.
8. Загальна декларація прав людини.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
9. Зубченко О. Електоральна соціологія : підручник. Київ : Ліра-К, 2023. 385 с.
10. Колич О. Соціологія правосуддя як напрям соціології права: окремі аспекти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2020. Т. 7, № 4. С. 63–68.
11. Конвенція про запобігання насильству проти жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція).
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
12. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини).
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
13. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text
14. Конвенція про права осіб з інвалідністю.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
15. Конституція України.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
16. Костицький В. Поділ влади у контексті теолого-соціологічного праворозуміння (нариси правової теорії). Одеса : Гельветика, 2023. 190 с.
17. Кудринська Г., Лапан Т. Місія соціології в осмисленні російсько-української війни. *Габітус*. 2023. № 51. С. 29–34.
18. Культура діалогу. Національний круглий стіл : Збірник статей / О. Доній, А. Єрмоленко, С. Йосипенко, В. Нечипоренко, І. Козловський, О. Положинський, М. Маринович, Я. Валетов, В. Паніотто, В. Троїцький. Харків : Фоліо, 2021. 384 с.
19. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08 вересня 2005 року № 2866-IV.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
20. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
21. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21 березня 1991 року № 875-XII.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>

22. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1128-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text>
23. Рамкова конвенція про захист національних меншин. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055#Text
24. Словник гендерних термінів, присвячений основній термінології в галузі гендеру та фемінізму. Укладач: З. В. Шевченко. <http://a-z-gender.net/ua/>
25. Талдикін О. Соціологія права. Структурно-логічні схеми і таблиці : навчальний посібник. Дніпро : ДДУВС, 2022. 143 с.
26. Тренінговий центр «Виховання доброчесності» Донецького державного університету внутрішніх справ. <https://dnuvs.ukr.education/treningovyj-czentr-vyhovannya-dobrochesnosti>
27. Формування комунікативної компетентності поліцейського у сфері гендерної рівності : науково-практичні рекомендації / Т. Кононенко, Г. Мухіна, А. Гельбак, Н. Цумарева, Ю. Короткова, Т. Сабельникова, В. Сусликов ; за заг. ред. С. Вітвіцького. Київ : Алерта, 2023. 134 с.
28. Чупрій Л., Настояща К., Марутян Р. Аналітичний звіт комплексного соціологічного дослідження на тему: «Культурні практики населення України під час війни». Київ : НДІУ, Міленіум, 2023. 219 с.
29. Чупрій Л., Скокова Л., Настояща К. Аналітичний звіт комплексного соціологічного дослідження на тему: «Культурні практики населення України». Київ : Ямчинський О. В., 2021. 201 с.
30. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства : підручник. Львів : Колір Про, 2020. 799 с.
31. Declaration on Race and Racial Prejudice. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-race-and-racial-prejudice>
32. Oksana Balanaieva, Tetiana Kononenko, Oksana Tytarenko, Olena Mamonova. Gender as a new european model of sociocultural reality. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. Vol. 12, Issue 1, Special Issue XXVI. P. 129–134.
33. Oksana Chuylko, Anna Kaminska, Halyna Sviderska, Tetiana Kononenko, Natalya Golubenko. Problems of gender tolerance formation in the context of the introduction of martial law in Ukraine. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2023. Vol. 16, Jul-Sep, No. 3. P. 617–624.
34. Oleksandr Skrypniuk, Rinat Marcharashvili, Tetiana Kononenko, Volodymyr Bratkovskyi, Dmytro Treskin. Human principles of law as universal normative fundamentals (the issue of subjectivity of the Ukrainian people). *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. Vol. 12, Issue 2, Special Issue XXXI. P. 229–232.

Інформаційні ресурси

1. База даних «Законодавство України» на офіційному порталі парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

2. Дистанційний курс з дисципліни.
<https://osvita.dnuvs.ukr.education/md/course/view.php?id=21>
3. Єдиний портал органів виконавчої влади України (Урядовий портал). <https://www.kmu.gov.ua>
4. Єдиний державний реєстр судових рішень.
<https://reyestr.court.gov.ua>
5. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. Птухи НАН України. <https://idss.org.ua/index>
6. Інститут соціології НАН України. <https://i-soc.com.ua/>
7. Інформаційно-правова система «ЛІГА:ЗАКОН».
<https://ips.ligazakon.net>
8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua>
9. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.
<https://nlu.org.ua>
10. Офіційний веб-сайт Бюро економічної безпеки України.
<https://esbu.gov.ua>
11. Офіційний веб-сайт Вищого антикорупційного суду.
<https://vaks.gov.ua>
12. Офіційний веб-сайт Державного бюро розслідувань.
<https://dbr.gov.ua>
13. Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби України.
<https://dasu.gov.ua>
14. Офіційний веб-сайт Державної митної служби України.
<https://customs.gov.ua>
15. Офіційний веб-сайт Державної міграційної служби України.
<https://dmsu.gov.ua>
16. Офіційний веб-сайт Державної податкової служби України.
<https://tax.gov.ua>
17. Офіційний веб-сайт Державної прикордонної служби.
<https://dpsu.gov.ua>
18. Офіційний веб-сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій. <https://dsns.gov.ua>
19. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
<https://www.ccu.gov.ua>
20. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України.
<https://www.mon.gov.ua>
21. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
<https://minjust.gov.ua>
22. Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. <https://nazk.gov.ua/uk>
23. Офіційний веб-сайт Національного антикорупційного бюро України. <https://nabu.gov.ua>
24. Офіційний веб-сайт Національної гвардії України.
<https://ngu.gov.ua>

25. Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора.
<https://www.gp.gov.ua>
26. Офіційний веб-сайт Служби безпеки України. <https://ssu.gov.ua>
27. Офіційне інтернет-представництво Президента України.
<https://www.president.gov.ua>
28. Офіційний портал Антимонопольного комітету України.
<https://amcu.gov.ua>
29. Офіційний портал Верховної Ради України.
<https://portal.rada.gov.ua>
30. Офіційний портал Міністерства внутрішніх справ України.
<https://mvs.gov.ua/>
31. Офіційний портал Національної поліції України.
<https://www.npu.gov.ua>
32. Офіційний портал Судової влади України. <https://court.gov.ua>
33. Професійні правові системи НаУ. <https://nau.ua>
34. Разумков-Центр. <https://razumkov.org.ua/>
35. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка.
<https://korolenko.kharkov.com>